

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

20/30

Eindhoven 't Hool

Een wederopbouwgebied
van nationaal belang

“Of zo’n gebouw nu is om in te wonen, (...) naar muziek te luisteren, in te eten: steeds méér wordt het een plaats waarvan iedereen het gevoel krijgt dat het zijn omgeving is, zoals dit ook met straten en pleinen het geval is.”

Uit: Van stoel tot stad; een verhaal over mensen en ruimte, J.B. Bakema (1964)

Foto Eindhoven in beeld

“Bakema gaf met zijn ontwerp voor ’t Hool een nieuw model voor het moderne stedelijke wonen. Hij introduceerde er als eerste een vorm van het woonerf, zoals dat pas aan het eind van de jaren zeventig meer algemeen werd ingevoerd.”

Uit: 25 jaar 't Hool; een bijzondere wijk in Eindhoven (1995)

Foto RCE

Wederopbouwperiode

Wie de kaart van Nederland van eind jaren dertig vergelijkt met die van eind jaren zestig ziet grote veranderingen. Het aanzicht en de inrichting van steden, dorpen en landelijke gebieden zijn ingrijpend veranderd. De Tweede Wereldoorlog richtte zware verwoestingen aan. De gebouwen en infrastructuur in honderden dorpen en steden lagen in puin of raakten zwaar beschadigd. Al tijdens de oorlog begon een centraal geleide rijksdienst met het herstel van de oorlogsschade en de wederopbouw. Dit was niet de enige ruimtelijke opgave waar de overheid voor stond tijdens de wederopbouwperiode. Voor de oorlog leefden al andere grote wensen die nog niet vervuld waren zoals de uitbreiding en vernieuwing van steden en de modernisering van het platteland.

De wederopbouw was ook een periode van optimisme en modernisering. Nieuwe materialen en verkavelingspatronen deden hun intrede, evenals een nieuwe wijkopbouw met veel groen. Het motto van de stad werd licht, lucht en ruimte. Daarnaast kwamen er steeds meer auto's waar rekening mee gehouden moest worden in de plannen.

Selectie van 30 wederopbouwgebieden

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft dertig wederopbouwgebieden geselecteerd uit de periode tussen 1940 en 1965. In deze periode is een groot deel van Nederland opnieuw ingericht. Dat gebeurde op een totaal andere manier dan vóór de oorlog. De geselecteerde gebieden geven met elkaar een goed beeld van hoe er gedacht, gebouwd en ingericht werd. De gebieden worden beschouwd als toonbeelden van de wederopbouwperiode. Ze onderscheiden zich nationaal of zelfs internationaal, bijvoorbeeld vanwege de kwaliteit van de architectuur of als bijzonder voorbeeld van stedenbouw of landschapsinrichting. De Rijksdienst heeft de gebieden in drie gebiedstypen ingedeeld: de wederopbouwkeren (de herstelde oorlogsschade), de naoorlogse woonwijken (de planmatige, stedelijke uitbreidingswijken) en de landelijke gebieden (agrarische ruilverkavelings- en landinrichtingsgebieden).

De rol van het Rijk en de gemeenten

De selectie als één van de 30 wederopbouwgebieden zorgt in de eerste plaats vooral voor meer aandacht en waardering. Het Rijk heeft ervoor gekozen deze gebieden niet als rijksbeschermd gezichten aan te wijzen. De uitdaging voor de gemeente en haar bewoners is om een manier te vinden waarop nieuwe ontwikkelingen en behoud van het karakter van de wijk samen kunnen gaan.

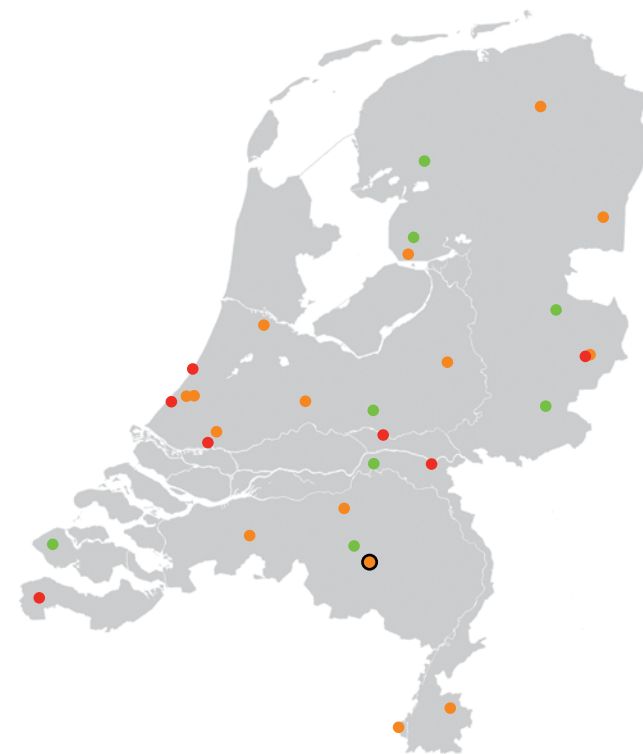
Wederopbouw is één van de vijf prioriteiten uit de rijksnota Visie erfgoed en ruimte. Kiezen voor karakter (VER). Deze nota beschrijft hoe het Rijk een rol ziet voor het cultureel erfgoed in de ruimtelijke ordening. Ook wordt geschetst op welke manier publieke en private partijen rondom cultureel erfgoed en ruimtelijke ordening zouden moeten samenwerken. Het Rijk wil stimuleren dat de bijzondere eigenschappen, de kwaliteiten van de wederopbouwgebieden, ook in de toekomst herkenbaar aanwezig blijven. Om dat te bereiken wil het Rijk (bestuurlijke) afspraken maken met de betrokken gemeenten.

Naoorlogse woonwijken

De bouw van deze uitbreidingswijken kwam na de oorlog op gang om het tekort aan woningen op te vangen. Kenmerkend is dat het vaak gaat om grootschalige uitbreidingen met seriematige of herhaalde bouwblokken: veel rijtjeswoningen en gestapelde meergezinswoningen. De wijken zijn ruim opgezet en hebben een groen karakter. Ze kennen vaak eigen voorzieningen op loopafstand van elkaar: winkels, scholen, kerken en gezondheidszorg. Dit in tegenstelling tot veel vooroorlogse buurten met gesloten bouwblokken in smalle straten met een winkeltje op de hoek en weinig groen. 't Hool is een nog steeds goed functionerend voorbeeld van een zeer gemengde groene wederopbouwwijk.

30 wederopbouwgebieden

- Wederopbouwkeren
- Naoorlogse woonwijken
- Landelijke gebieden
- Eindhoven 't Hool

Wederopbouwkeren

01. Hengelo binnenstad
02. Katwijk aan Zee Boulevardzone
03. Den Haag Atlantikwallzone Kijkduin-Zorgvliet
04. Rhenen binnenstad
05. Rotterdam oostelijke binnenstad
06. Nijmegen binnenstad
07. Oostburg

Naoorlogse woonwijken

08. Groningen De Wijert-Noord
09. Emmen Emmermeer, Angelslo en Emmerhout

10. Nagele

11. Amsterdam Westelijke Tuinsteden
12. Hengelo Klein Driene I en II
13. Apeldoorn Kerschoten
14. Den Haag Mariahoeve
15. Leidschendam-Voorburg De Heuvel Prinsenhof
16. Utrecht De Halve Maan
17. Rotterdam Ommoord
18. Den Bosch Plan Zuid/De Pettelaar
19. Breda De Heuvel
20. Eindhoven 't Hool
21. Heerlen Vrieheide
22. Maastricht De Pottenberg

Landelijke gebieden

23. Skarsterlân Haskerveenpolder
24. Noordoostpolder
25. Vriezenveen
26. Berkelland Beltrum I
27. De Groep en omgeving
28. Maas en Waal-West
29. Veere Walcheren
30. Boxtel en Best De Scheeken

Atlas van de wederopbouw in Nederland

De atlas biedt een overzicht van de 30 geselecteerde wederopbouwgebieden en vertelt het verhaal van de ruimtelijke ordening in Nederland aan de hand van een aantal essays.

ISBN 978-94-6208-092-8

Eindhoven 't Hool is één van de dertig door het Rijk geselecteerde naoorlogse gebieden met een bijzondere cultuurhistorische betekenis. De gebieden tonen samen het tijdperk van de wederopbouw.

Voor meer informatie:

De Stichting Gemeenschappelijke Voorzieningen (SGV) 't Hool is het leven geroepen door de woningeigenaren van 't Hool. Op de website van de stichting is achtergrondinformatie en beeldmateriaal over de wijk te vinden: www.woonwijkhool.nl

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

De RCE ondersteunt gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van plannen die het karakter van de wederopbouwgebieden voor de toekomst behouden. De RCE vindt het belangrijk dat specifieke kennis over de wederopbouwperiode ontwikkeld wordt en beschikbaar komt. Het kennisplatform wederopbouwgebieden vervult hierin een centrale rol.

Zie ook: www.cultureelerfgoed.nl/dossiers/wederopbouw

Eindhoven 't Hool

Medewerkers van het NatLab (Natuurkundig Laboratorium) van Philips stonden aan de wieg van de Eindhovense buurt 't Hool, onderdeel van de ontginning in stadsdeel Woensel-Noord. Uit onvrede met de bestaande tekortschietende volkshuisvesting richtten ze in 1961 een eigen woningbouwvereniging op. Huis en Wijk zette zich in voor verschillende bevolkingsgroepen en een gevarieerder woningaanbod.

Leden van Huis en Wijk schakelden architect Jaap Bakema van architectenbureau Van den Broek en Bakema in voor het ontwerp van de nieuwe woonbuurt 't Hool. De corporatie was onder meer enthousiast over de opzet die Bakema had gemaakt voor Kleine Driene II, een Hengelse woonwijk. 't Hool is volledig door Bakema ontworpen en werd gerealiseerd tussen 1968 en 1972. Het eindresultaat is een uitgebalanceerde totaalcompositie, waar stedenbouw, architectuur, materiaalgebruik en groenaanleg naadloos op elkaar zijn afgestemd.

't Hool bestaat uit twee min of meer gelijke delen, gescheiden door een groene strook in het midden van de wijk. Langs deze middenstrook liggen hofvormige woonblokken, met daarnaast groenstroken langs de wijkstraat en kleinschalige hofbebouwing aan de rand. Aan de noordkant schermt hoogbouw de wijk af tegen verkeerslawaai. Een 48 meter hoge toren in het noordwesten vormt de entree van de wijk.

Ontmoeting stimuleren

De wijk voorziet in een variatie aan woningtypen in hoog-, middelhoog- en laagbouw, consequent uitgevoerd in gelijksoortige modernistische architectuur. Enkele markante woningtypes zijn de drive-inwoning, de patiowoning en de splitlevelwoning. Deze uiteenlopende woningtypes komen tegemoet aan de verschillende wensen van de bewoners. Bakema stimuleerde ontmoeting door 'harde' overgangen tussen binnen- en buitenruimte te verzachten. Dit resulteerde in lage muurtjes, pergola's, terugliggende entreenissen en betonplaatjes om boodschappen op te zetten.

Gevarieerd groen

In het plan is een bijzondere rol voor groen weggelegd. Vanuit de gemeente hield boomdeskundige F.J. Fontaine zich bezig met de groene inrichting van de wijk. Door zijn inbreng kwam een gedifferentieerde beplanting tot stand met op verschillende momenten bloeiende struiken en planten en diverse boomsoorten, gecombineerd met langgerekte grasvelden. Behalve dat het groen een fijne plek is om te verblijven heeft het ook een ruimtelijk structurerende functie. De wijk is weinig veranderd. Dit heeft onder meer te maken met een blijvende betrokkenheid van de bewoners. Voor het onderhoud van het gemeenschappelijke groen is de in 1971 opgerichte stichting nog steeds verantwoordelijk.

- 1 Het centrale groene middengebied in 1971, net na de oplevering van de woningen en de groenaanleg
- 2 Splitlevelhoogbouw met galerijstraten aan de rand van de wijk
- 3 Ontwerptekening van een woonhof van Jaap Bakema voor 't Hool

- 4 Rug-aan-rugwoningen en op de achtergrond splitlevelhoogbouw, net na oplevering in 1971
- 5 Brede groenstrook aan de Clervauxlaan met rijtjeshuizen
- 6 Patiowoningen aan het Eschweilerhof
- 7 Hofje aan de Garnichweg in de jaren zeventig
- 8 Splitlevelwoningen aan de Luxemburglaan

Colofon

Tekst Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Grafisch ontwerp En-publique.nl / Kaarten Must / Foto cover Regionaal Historisch Centrum Eindhoven

